

Таблиця 5. Умови кредитування ТОВ «Маяк11» банками

Позиція	Значення «грант-елемента», %	Оцінка умов кредитування
1 місце – ПАТ «ПУМБ»	1,5	Умови кредитування кращі за середньоринкові
2 місце – «Райффайзен Банк Аваль»	0,3	Умови кредитування кращі за середньоринкові
3 місце – АКБ «Укрсоцбанк»	- 2,7	Умови кредитування відповідають середньоринковим
4 місце – АКБ «УкрСиббанк»	-2,8	Найгірші умови кредитування

* Складено автором.

– ПАТ «ПУМБ»: рівень річної кредитної ставки встановлюється диференційовано – на перший рік – 18%; на другий рік – 20%; на третій рік – 20%; відсоток за кредит виплачується наприкінці кожного року, погашення основної суми боргу – наприкінці кредитного періоду.

Досліджуваному підприємству ТОВ «Маяк11» необхідно залучити кредит у сумі 100 тис. грн. Середньоринкова ставка відсотка за кредит по аналогічних кредитних інструментах становить 18% річних.

Виходячи з приведених даних розрахуємо грант-елемент по кожному з варіантів.

• «Райффайзен Банк Аваль»:

$$100 - (27:100 \times (1+0,1) + 100:100 \times (1+0,1)^3) \times 100 = 0,3\%$$

АКБ «Укрсоцбанк»:

$$100 - ((8 + 33:100 \times (1+0,1)1) + (8 + 33:100 \times (1+0,1)2) + (8 + 34:100 \times (1+0,1)^3)) \times 100 = -2,7\%$$

• АКБ «УкрСиббанк»:

$$100 - ((10:100 \times (1+0,1)1) + (10:100 \times (1+0,1)2) + (10 + 100:100 \times (1+0,1)^3)) \times 100 = -2,8\%$$

• ПАТ «ПУМБ»:

$$100 - ((8:100 \times (1+0,1)1) + (9,5:100 \times (1+0,1)2) + (11 + 100:100 \times (1+0,1)^3)) \times 100 = 1,5\%$$

Результати проведених розрахунків дозволяють вибрати значення грант-елемента за ступенем зниження ефективності умов кредитування для підприємства ТОВ «Маяк11» (табл. 5).

За даними табл. 5 можна зробити висновок, що найвигідніші умови кредитування надає ПАТ «Перший український міжнародний банк» (ПУМБ) та «Райффайзен Банк Аваль».

Ці умови банківського кредитування для ТОВ «Маяк11» сприятимуть збільшенню валових витрат підприємства, що приведе до зменшення об'єкта оподаткування.

Висновки

Отже, всі існуючі форми залучення позикових коштів диференціюються в розрізі фінансового кредиту; товарного (комерційного) кредиту; інших форм. Вибір форм залучення позикових коштів підприємство здійснює виходячи із цілей і специфіки своєї господарської діяльності.

У нашому випадку розрахунок планової величини ліміту кредитування за вибраною «кредитною лінією», а також визначення банку, який пропонує найвигідніші умови кредитування, дає змогу оптимізувати вартість залучених кредитних ресурсів для підприємства.

Список використаних джерел

1. Александрова М.М., Виговська Т. Г., Кірейцев Е.Е., Петрук О.М., Маслова С.О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. для студ. екон. спец. всіх форм навч. / Е.Е. Кірейцева (ред.). – 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: ЦУЛ, 2009. – 268 с.
2. Бланк І.А. Управление денежными потоками / Науч. пособие / И.А. Бланк – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Ника-Центр, Эльга. – 2007. – 752 с.
3. Поддериогін А.М. / Фінанси підприємств / Підручник: К.: КНЕУ, 2009. – 368 с.
4. Річна фінансова звітність ТОВ «Маяк11» за 2010–2012 роки. <http://www.smida.gov.ua/>

УДК 330.341.1

А.І. КОЗЛОВА,
аспірантка, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка,
Н.М. КОЗЛОВА,
аспірантка, Науково-дослідний економічний інститут Мінекономрозвитку України

Стратегічний аналіз можливостей формування в Україні інноваційної економіки технологічних укладів

У статті досліджується структура українського промислового експорту за типом галузей щодо технологічних укладів. Визначається рейтинг країн світу за кількістю патентів. Пропонується вирішення таких важливих пи-

тань, як розробка стратегій можливостей формування інноваційної економіки технологічних укладів, обґрунтування оптимального інноваційного напрямку України в розрізі технологічних укладів.

Ключові слова: технологічний уклад, промисловий експорт, стратегія інноваційної економіки, науково-технологічний розвиток, торговельний баланс.

В статье исследуется структура украинского промышленного экспорта по типу отраслей относительно технологических укладов. Определяется рейтинг стран мира по количеству патентов. Предлагается решение таких важных вопросов, как разработка стратегий формирования инновационной экономики технологических укладов, обоснование оптимального инновационного направления Украины в разрезе технологических укладов.

Ключевые слова: технологический уклад, промышленный экспорт, стратегия инновационной экономики, научно-технологическое развитие, торговый баланс.

The article examines the structure of Ukrainian exports of industrial sectors on the type of process patterns. The rating is determined by the number of patents. It is proposed to address such important issues as the development of strategies forming features innovative economy technological structures, study the optimal Ukraine innovative direction in terms of technological structures.

Keywords: technological structure, industrial exports, strategy innovation economy, scientific and technological development, the trade balance.

Постановка проблеми. Початок процесу формування конкурентного успіху у руслі науково-технологічного інноваційного розвитку лежить на перетині великої кількості маркетингових, науково-технічних, виробничих рішень. Тільки наявність споживацьких запитів у конкретних ринкових сегментах чи нішах, інтелектуальних і технологічних можливостей використання досягнень науки й техніки для задоволення цих запитів шляхом пропозиції нових товарів (виробів чи послуг), технічних і економічних можливостей організації виробництва і збуту з витратами, що дозволяють використовувати ціни, сумісні з купівельною спроможністю споживачів, можливості просування на ринку і доведення до споживачів нової продукції за допомогою більш ефективного, ніж у конкурентів, способу створює фундамент технологічно й економічно обґрунтованої стратегії науково-технологічного інноваційного розвитку.

За домінуючим технологічним укладом можна визначити темпи економічного розвитку країни. Можна простежити таку тенденцію: чим вищий технологічний уклад, тим більш інтенсивний шлях розвитку економічного зростання країни. Тобто зі зміною технологічного укладу в країні на наступний, більш прогресивний, країна впроваджує все більш високовиробниче устаткування, збільшує кваліфікацію робітників та застосовує ресурсозберігаючі технології.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питанням аналізу проблематики можливостей формування в Україні інноваційної економіки технологічних укладів займалися такі вітчизняні вчені: В. Базилевич, В. Герасимчук, О. Ка-

ніщенко, Л. Кістерський, А. Кредісов, Н. Мазуріна, В. Онищенко, В. Парсяк, О. Рогач, Г. Рогов, В. Сіденко, А. Старостіна, І. Ткаченко, А. Філіпенко, Т. Циганкова. Теоретичною базою дослідження стали праці таких зарубіжних учених, як І. Ансофф, Р. Базель, Б. Берман, С. Блек, Д. Бойт, Р. Браун, Г. Картер, Н. Малхотра, С. Міллер. Віддаючи належне науковим напрацюванням вітчизняних та зарубіжних учених у дослідженні даної проблематики, потрібно зазначити, що деякі питання залишаються дискусійними, а саме щодо структури бізнесових витрат на дослідження і розробки інноваційної діяльності в розрізі технологічних укладів.

Мета статті – узагальнення теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо формування стратегічного аналізу можливостей в Україні інноваційної економіки технологічних укладів.

Виклад основного матеріалу. Доцільно виділити, що технологічний уклад – це сукупність технологій, характерних для певного рівня розвитку виробництва. У зв'язку з науковим і техніко-технологічним прогресом відбувається перехід від більш низьких укладів до більш високих, прогресивних. Термін введений у науку російськими економістами Д.С. Львовим і С.Ю. Глаз'євим. Починаючи з промислової революції 18-го століття виділено шість технологічних укладів. Життєвий цикл технологічного укладу охоплює близько століття, при цьому період його домінування в розвитку економіки становить близько 40 років (у міру прискорення НТП та скорочення тривалості науково-виробничих циклів цей період поступово скорочується). В момент, коли вичерпані технологічні можливості існуючого технологічного укладу, економіка занурюється в депресію, капітали вивільнюються із застарілих виробництв і накопичуються у фінансовому секторі, виникає криза. Вихід з кризи пов'язаний з пучком нових технологій, які в цей час привертає до себе бізнес, і в міру визрівання нового технологічного укладу економіка входить знову в стійкий режим зростання, який триває 20–25 років.

Комплекс базових технічно-сполучених виробництв утворює ядро технологічного укладу. Технологічні нововведення, що визначають формування ядра технологічного укладу і революційно змінюють економіку, отримали назву «ключовий фактор». Галузі інтенсивно використовують ключові фактори, які відіграють провідну роль у поширенні нового технологічного укладу.

Для статистичного виділення виробництв за технологічними укладами використано підходи, які застосовуються Організацією економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР). Тут застосовується принцип розподілу промислових виробництв на групи за сучасністю технологій, що використовуються: високотехнологічні, середньотехнологічні, низькотехнологічні, інші виробництва промисловості. Така класифікація фактично збігається з класифікацією за технологічними укладами. Високотехнологічні галузі відповідають п'ятому укладу, середньотехнологічні – четвертому, низькотехнологічні – третьому укладу. Слід зауважити, що класифікація технологій, засто-

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

сована ОЕСР, переважно охоплює обробку промисловість і, що важливо, те, що вона узгоджена з Міжнародною стандартною галузевою класифікацією всіх видів економічної діяльності (ISIC 2), створеною для задоволення потреби в міжнародному порівняльному аналізі [1, с. 376]. Стрижневим елементом об'єднання складових обробної промисловості в окремі технологічні кластери є продуктивний принцип, тобто об'єднання в таксони технологій, які застосовуються в основному виді діяльності підприємств для виробництва товарів та послуг. Проте не завжди той чи інший технологічний таксон зорієнтований лише на кінцеву продукцію. Перехід до кожного наступного технологічного рівня класифікації виробництва кінцевих товарів ускладнює їх представлення в різних технологічних групах. Так, наприклад, галузь «Літакобудування» (3845 – виробництво, зборка, реконструкція і ремонт літаків, планерів і деталей та вузлів до літаків) згідно з технологічною класифікацією ОЕСР належить до кластеру середньотехнологічних виробництв. Проте виробництво електроприладів для повітряної навігації та вимірювальних інструментів для літаків входить до груп 383 і 385, що належать до високотехнологічних виробництв [2, с. 121–122]. Використовуючи такий підхід, можна згрупувати позиції видів економічної діяльності, які представлені у статистичних бюлетенях Держкомстату, в контексті репрезентації технологічних укладів наступним чином.

П'ятий технологічний уклад: виробництво електричного та електронного устаткування. Четвертий технологічний уклад: харчова промисловість та перероблення сільськогосподарських продуктів, легка промисловість, виробництво деревини та виробів з деревини, целюлозно-паперова промисловість та видавнича справа, виробництво коксу та продуктів нафтопереробки, хімічна та нафтохімічна промисловість, виробництво інших неметалевих мінеральних виробів, ма-

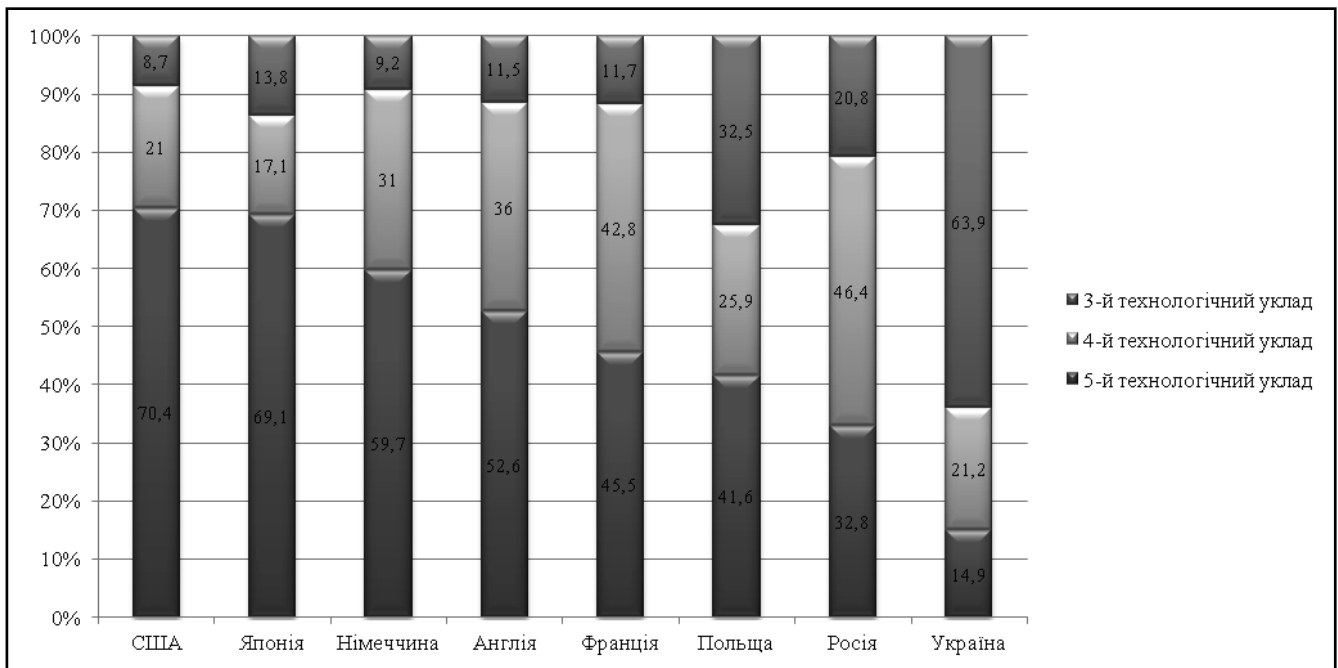
шинобудування і монтаж машин та устаткування (без виробництва електричного та електронного устаткування), інше виробництво. Третій технологічний уклад: добувна промисловість, металургія та оброблення металу, виробництво електроенергії, газу та води.

Для оцінки й прогнозування майбутнього стану технологічної структури економіки країни доцільно визначити структуру витрат на дослідження і розробку інновацій у розрізі технологічних укладів. Для цього скористаємося статистикою ОЕСР щодо витрат на дослідження і розробки у бізнесовому секторі обробної промисловості вибраних для порівняння країн у розрізі галузей за різним рівнем технологій (див. рис.).

Як бачимо на гістограмі, Україна суттєво програє країнам-аналогам у прогресивності напрямів інноваційного інвестування в дослідження і розробки. Бізнесові структури розвинених країн половину цих витрат спрямовують у високотехнологічні галузі 5-го технологічного укладу. В Україні 3-й уклад домінує (63,9%) і щодо частки обсягів бізнесових витрат на науково-технічні та інноваційні цілі. Це свідчить про просте відтворення існуючої технологічної структури галузей промисловості, яка є відсталою і малоперспективною з погляду забезпечення майбутнього динамічного сталого розвитку.

Таку саму картину спостерігаємо і щодо зовнішньоекономічних відносин. Як відомо, показник частки експорту високотехнологічних галузей є одним із найважливіших критеріїв оцінки рівня конкурентоспроможності країни. В табл. 1 представлені дані за 2012 рік щодо структури українського експорту в розрізі технологічних укладів, визначених за методикою, що застосовувалася вище.

Знову спостерігаємо дуже низьку частку продукції галузей, які належать до високих технологій, – всього 5,2%. Передові розвинені країни мають таку частку в районі 30%.

Структура бізнесових витрат на дослідження і розробки інноваційної діяльності в розрізі технологічних укладів, %

Джерело: розроблено автором на основі [17 р.].

Таблиця 1. Структура українського промислового експорту в 2012 році за типом галузей щодо технологічних укладів

Технологічний уклад	Експорт продукції промисловості		Торговельний баланс (експорт-імпорт), \$ млрд.
	обсяг, \$ млрд.	структура, %	
5-й	3,46	5,2	-4,08
4-й	11,15	16,7	-16,95
3-й	52,34	78,2	2,54
Разом	66,95	100	-18,49

Джерело: розроблено автором на основі [р. 8-10].

Таблиця 2. Рейтинг країн світу за кількістю патентів

Рейтинг	Країна	Заявки (всього)	Заявки резидентів	Заявки нерезидентів
1	Китай	526 412	415 829	110 583
2	США	503 582	247 750	255 832
3	Японія	342 610	287 580	55 030
4	Південна Корея	178 924	138 034	40 890
5	Німеччина	59 444	46 986	12 458
6	Індія	42 291	8 841	33 450
7	Росія	41 414	26 495	14 919
8	Канада	35 111	4 754	30 357
9	Австралія	25 526	2 383	23 143
10	Бразилія	22 686	2 705	19 981
11	Англія	22 259	15 343	6 916
23	Україна	5 253	2 649	2 604

Джерело: <http://www.wipo.int/>

Домінуючими в українському експорті є галузі середніх низьких та низьких технологій – 78,2%. Це означає, що країна орієнтується на виробництво традиційної індустріальної продукції, яка реалізується на конкурентних насичених ринках. Недоліком такої зовнішньоекономічної позиції є те, що такі ринки не мають особливих перспектив розвитку, що ставить під сумнів можливість підтримання довгострокової динаміки економічного зростання країн, які орієнтуються на такі ринки [3, с. 765]. Саме тому розвинені країни постійно прагнуть робити експансію на нові інноваційні ринки, які можуть забезпечити їм стратегічний розвиток.

Дані табл. 1 свідчать про ще одну тривожну тенденцію української економіки: величезний від'ємний торговельний баланс у групах високих та середніх технологій (5 та 4-й технологічні уклади): – \$21,05 млрд., що перевищує загальне по країні від'ємне сальдо торговельного балансу товарами. Ці цифри свідчать про дуже низький власний інноваційний потенціал нашої країни. Споживаючи високотехнологічну продукцію, наша країна не створює власної виробничої бази для адекватного збільшення випуску конкурентоспроможної прогресивної продукції. Такий стан не може задовольняти в контексті завдання створення передумов для майбутнього економічного розвитку української економіки.

Доцільно виділити патентну статистику, яка є основою показника інноваційного потенціалу і однією з ключових показників технологічного розвитку країн і регіонів. Порівняльний аналіз статистичних даних про патентну активність країн і територій світу визначається Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (World Intellectual Property Organization) – спеціалізованою установою Організації Об'єднаних Націй з питань інтелектуальної власності. Дослідження проводиться щорічно і використовує дані міжнародних, на-

ціональних і регіональних відомств з охорони інтелектуальної власності [с. 85]. Звіти з даними про патентну активність держав, як правило, запізнюються на один рік, оскільки вимагають міжнародного зіставлення після публікації даних національними патентними службами.

Оскільки Україна переважає четвертий технологічний уклад і однією з основних галузей цього укладу є харчова промисловість та перероблені сільськогосподарські продукти, доцільно виділити інноваційні процеси в агросекторі. Першочерговість уваги до аграрного сектору зумовлюється незамінністю сільськогосподарської продукції та продовольства в життєдіяльності людини і суспільства, його винятковою соціальною значимістю. У сучасному глобалізованому світі місце та роль України залежить від її здатності ефективно реалізувати свої об'єктивні переваги природно-ресурсного потенціалу у світовому розподілі праці та у міжнародній конкурентній боротьбі, забезпечивши участь у вирішенні світових продовольчої, енергетичної та екологічної проблем на основі взаємовигідних партнерських відносин.

Висновки

1. В економіці України необхідно підвищувати керованість інноваційної діяльності за рахунок правильного спрямування організаційного ресурсу на всіх щаблях управління інноваційним процесом для відновлення інфраструктури, модернізації економіки, визначивши вектор технологічного розвитку.

2. В умовах різкого загострення у світових масштабах проблеми дефіциту енергетичних та інших природних ресурсів сподівання на сталий розвиток національних господарюючих систем у довгостроковій перспективі можуть бути пов'язані лише з освоєнням глибинного потенціалу нових знань і втіленням їх в технологічні інновації, що дозволяють

здіяяти знаннємісткі технології й багаторазово підвищити продуктивність економіки. З огляду на це зростає значення інноваційної діяльності та проведення на національному рівні роботи в розрізі технологічних укладів. До того ж саме цей вид прогнозування в багатьох країнах світу сприймається як системотворча компонента у стратегічному прогнозуванні та програмуванні розвитку економіки.

3. Можливості формування в Україні інноваційної економіки технологічних укладів базуються на прискореному розвитку тих вітчизняних виробництв, які є конкурентоспроможними на внутрішньому і зовнішньому ринках. Збільшення податкових надходжень від таких підприємств дозволить сформувати фінансово-бюджетну основу державної підтримки наукомістких виробництв 5-го технологічного укладу.

4. Будь-яка країна здатна втримати свою конкурентоспроможність в цивілізаційному процесі, якщо забезпечить зростання ВВП не менш ніж на 70% за десять років. Для того щоб зламати негативні тенденції відставання від світової економіки, Україні треба щонайменше подвоювати ВВП кожні 8–10 років.

5. Реалізація державної політики щодо прогресивних технологічних змін потребує створення системи стратегічного

планування та оцінки розвитку технологій відповідно до національних інтересів із визначенням шляхів та засобів економічного розвитку на новій ресурсній і технологічній основі.

Список використаних джерел

1. Базилевич В.Д., Ильин В.В. *Философия экономики. История* / В. Базилевич, В. Ильин. – К.: Знання; М.: Рыбари, 2011. – 927 с.
2. Каніщенко О.Л. *Міжнародний маркетинг у діяльності українських підприємств*: – К.:Знання, 2007. – 446 с.
3. Старостіна А.О. *Маркетинг: підручник* / А.О. Старостіна, Н.П. Гончарова, Є.В. Криківський та ін.; за ред. А.О. Старостіної. – К.: Знання, 2009. – 1070 с.
4. Федулова Л.І. *Інноваційний розвиток промисловості України: тенденції та закономірності* / Л.І. Федулова // *Актуальні проблеми економіки*. – 2007. – №3 (69). – С. 82–97.
5. Aubert J-E. *Innovation Policy for the Developing World* / J-E. Aubert // *Special Report of The World Bank*. – The World Bank, 2013. – P. 7–15.
6. Lederman D. *Innovation and Development around the World, 1960–2000* / D. Lederman, L. Saenz // *World Bank Policy Research Working Paper 3774*. – The World Bank, 2013. – 35 p.

УДК 336.225.66 338.27

І.В. ТОЧИЛІНА,
аспірантка, Академія фінансового управління,
М.Г. ЧЕПЕЛЄВ,
м.н.с., Інститут економіки та прогнозування НАН України,
Ю.А. ОЛЕКСАНДРЕНКО,
м.н.с., Інститут економіки та прогнозування НАН України

Оцінювання ефективності податкових пільг інноваційного спрямування за критерієм обсягів випуску

У статті запропоновано підхід для кількісної оцінки макроекономічних наслідків застосування податкових пільг інноваційного спрямування. Для прикладу розрахунків обрано пільгу з оподаткування прибутку підприємств, отриманого в результаті продажу енергоефективного обладнання (ст. 158 ПКУ). Встановлено, що за критерієм обсягів випуску продукції податкові пільги є ефективними.

Ключові слова: стимулювання інноваційної діяльності, податкові пільги, оцінка ефективності.

В статье предложен подход для количественной оценки макроекономических последствий применения налоговых льгот инновационного направления. Для примера расчетов выбрана льгота по налогообложению прибыли предприятий, полученной в результате продажи энергоэффективного оборудования (ст. 158 НКУ). Определено, что по критерию объемов выпуска продукции налоговые льготы являются эффективными.

Ключевые слова: стимулирование инновационной деятельности, налоговые льготы, оценка эффективности.

This paper presents an approach to the macroeconomic effects' quantitative assessment of the innovation-directed tax incentives. As an example we choose a tax relief on the enterprises profit, resulting from the energy efficiency equipment sales (art. 158 TCU). It is shown that tax incentives are effective by production volumes changes criteria.

Keywords: fostering innovation, tax incentives, evaluation of the effectiveness

Постановка проблеми. У загальній постановці питання щодо необхідності державного регулювання інноваційних процесів залишається дискусійним та неоднозначним. Проте наявні численні дослідження, в яких науково обґрунтовано доцільність конкретних форм державного стимулювання інноваційної діяльності. Співвідношення між прямими (бюджетне фінансування) та непрямими (пільгове оподаткування) мето-